

Kent Källström
Jonas Malmberg
Sören Öman
Caroline Johansson

DEN KOLLEKTIVA ARBETS RÄTTEN

En lärobok

4:e upplagan

iUSTUS

*Kent Källström, Jonas Malmberg,
Sören Öman & Caroline Johansson*

Den kollektiva arbetsrätten

En lärobok

FJÄRDE UPPLAGAN

§
IUSTUS
F Ö R L A G

© Författarna och Iustus Förlag AB, Uppsala 2025
Upplaga 4:1
ISBN 978-91-7737-254-7
Produktion: eddy.se ab, Visby 2025
Omslag: John Persson
Förlagets adress: Box 1994, 751 49 Uppsala
Telefon: 018-65 03 30
Webbadress: www.iustus.se, e-post: kundtjanst@iustus.se
Printed by Latgales Druka, Latvia 2025

Förord

Detta är en lärobok i kollektiv arbetsrätt, dvs. den del av arbetsrätten som behandlar relationerna mellan arbetsmarknadens parter.

Ambitionen är att redogöra för huvuddragen i den rättsliga regleringen och att förklara den utifrån förhållandena på arbetsmarknaden och den historiska kontexten. Vidare vill vi belysa de värderingar och ställningstaganden som ligger bakom reglerna, men också – där det är relevant – lyfta fram de konflikter som regleringen rymmer. Vår förhoppning är att detta angreppssätt ska göra studiet av den kollektiva arbetsrätten intressant.

Boken är tänkt att kunna användas vid undervisning på universitet och högskolor, tillsammans med Källström, Malmberg & Johansson, Anställningsförhållandet – En inledning till den individuella arbetsrätten (7 uppl. 2025).

Från och med denna upplaga har Caroline Johansson inträtt som författare i stället för Kent Källström. Vi vill tacka Kent för fina insatser under många år.

Jonas Malmberg har haft en samordnande roll i författargruppen.

Vi har beaktat rättsfall och annat material t.o.m. utgången av 2024.

Uppsala och Stockholm januari 2025

Författarna

Innehållsförteckning

Förord 5

Förkortningar 11

KAPITEL 1 • Inledning 13

- 1.1 Arbetsmarknadsrelationer, förhandlingsformer och disposition 13
- 1.2 Den kollektiva arbetsrättens utveckling 15
- 1.3 Arbetsmarknadens organisationer 25
  - 1.3.1 Inledning 25
  - 1.3.2 Arbetsgivarorganisationer 26
  - 1.3.3 Arbetstagarorganisationer 27
  - 1.3.4 Syftet med organisationernas verksamhet 27
  - 1.3.5 Organiseringsprinciper och gränsdragningstvister 29
  - 1.3.6 Intern föreningsrätt 31
- 1.4 Föreningsrätt 32
  - 1.4.1 Inledning 32
  - 1.4.2 Föreningsfrihet 33
  - 1.4.3 Positiv föreningsrätt 34
  - 1.4.4 Negativ föreningsrätt 35
  - 1.4.5 Organisationsklausuler, granskningsarvoden m.m. 36
- 1.5 Den fackliga representationen på arbetsplatsen 38

KAPITEL 2 • Avtalsförhandlingar, stridsåtgärder och kollektivavtal 41

- 2.1 Avtalsförhandlingar 41
  - 2.1.1 Inledning 41
  - 2.1.2 Den allmänna förhandlingsrätten 43

2.1.3	Stadgereglering av avtalsförhandlingar	44
2.1.4	Medling m.m. i intressetvister	45
2.1.5	Industriavtalet och liknande förhandlingsavtal	48
2.2	Stridsåtgärder	49
2.2.1	Inledning	49
2.2.2	Begreppet stridsåtgärder	54
2.2.3	Rätten att vidta stridsåtgärder	56
2.2.4	Kollektivavtalet som fredsdokument	59
2.2.5	Huvudavtalen	63
2.2.6	Stridsåtgärder mot kollektivavtalsbunden arbetsgivare	64
2.2.7	Stridsåtgärder i rättstvister	68
2.2.8	Enmans- och familjeföretag	68
2.2.9	Förbud mot att innehålla lön	69
2.2.10	Förbud för organisationer att medverka i eller stödja olovliga stridsåtgärder	69
2.2.11	Vräkning och straffbelagda handlingar	69
2.2.12	Stridsåtgärder på den offentliga sektorn	70
2.2.13	Politiska stridsåtgärder	71
2.2.14	Anställningen vid lovliga stridsåtgärder	72
2.2.15	Förfaranden och sanktioner vid otillåtna stridsåtgärder	74
2.2.16	Stridsåtgärder och negativ föreningsrätt m.m.	77
2.2.17	Stridsåtgärder mot utländska arbetsgivare. Lex Britannia, lex Laval m.m.	78
2.3	Kollektivavtal	84
2.3.1	Kollektivavtalssystemet	84
2.3.2	Kollektivavtalets särdrag	85
2.3.3	Ingående av kollektivavtal	88
2.3.4	Tolkning av kollektivavtal	91
2.3.5	Dolda klausuler	93
2.3.6	Giltighetstid och upphörande	94
2.3.7	Partsautonomins gränser	95

KAPITEL 3 • Arbetstagarinflytande 97

3.1	Inledning	97
3.2	Arbetstagarrepresentation och inflytandeformer	99
3.3	Förstärkt förhandlingsrätt m.m. enligt MBL	100
3.3.1	Inledning	100
3.3.2	§ 11-förhandlingar	101

- 3.3.3 § 12-förhandlingar 104
- 3.3.4 Förhandlingens genomförande 105
- 3.3.5 Rätt till information 107
- 3.3.6 Inflytande för arbetstagarorganisationer utan kollektivavtal 108
- 3.3.7 Undantaget för ideell verksamhet m.m. 111
- 3.3.8 Arbetstagarinflytande i den offentliga sektorn 113
- 3.4 Kollektivavtal om arbetstagarinflytande 114
- 3.5 Arbetstagarinflytande vid utlämnande av arbete 116
- 3.6 Styrelserepresentation och annan medverkan 118
- 3.7 Inflytande i transnationella företag 119
  - 3.7.1 Europeiska företagsråd 119
  - 3.7.2 Inflytande i europabolag, europakooperativ och vid gränsöverskridande fusioner 120
- 3.8 Samverkan enligt arbetsmiljölagen 121
- 3.9 Samverkan om aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen 123
- 3.10 Känslig information och tystnadsplikt 124

KAPITEL 4 • Rättstvister 125

- 4.1 Inledning 125
- 4.2 Tolkningsföretråde 126
  - 4.2.1 Inledning 126
  - 4.2.2 Tvister om arbetsskyldighet 127
  - 4.2.3 Tvister om medbestämmandeavtal 128
  - 4.2.4 Skadestånd vid felaktigt tolkningsföretråde 129
  - 4.2.5 Tvister om lön 129
  - 4.2.6 Tolkningsföretråde i andra lagar 131
- 4.3 Tvisteförhandlingar 131
- 4.4 Rättegången i arbetstvister 133
  - 4.4.1 Inledning 133
  - 4.4.2 Arbetsdomstolen och dess sammansättning 134
  - 4.4.3 Arbetstvister 135
  - 4.4.4 Domstolarna i arbetstvister 136
  - 4.4.5 Organisationernas talerätt 138
  - 4.4.6 Förhandling som processförutsättning 138
- 4.5 Skiljeförfaranden och skiljenämnder 140
- 4.6 Preskription 143

Innehållsförteckning

- 4.7 Domsrätt vid internationella tvister 147
- 4.8 Process vid internationella fora 149

Källor 153

- EU-direktiv och förordningar 153
- Rättsfall 155
  - EU-domstolen 155
  - Europadomstolen 155
  - Arbetsdomstolen 156
  - Högsta domstolen 160
  - Hovrätterna 160
- Offentligt tryck 160
- Litteratur m.m. 162

Sakregister 171